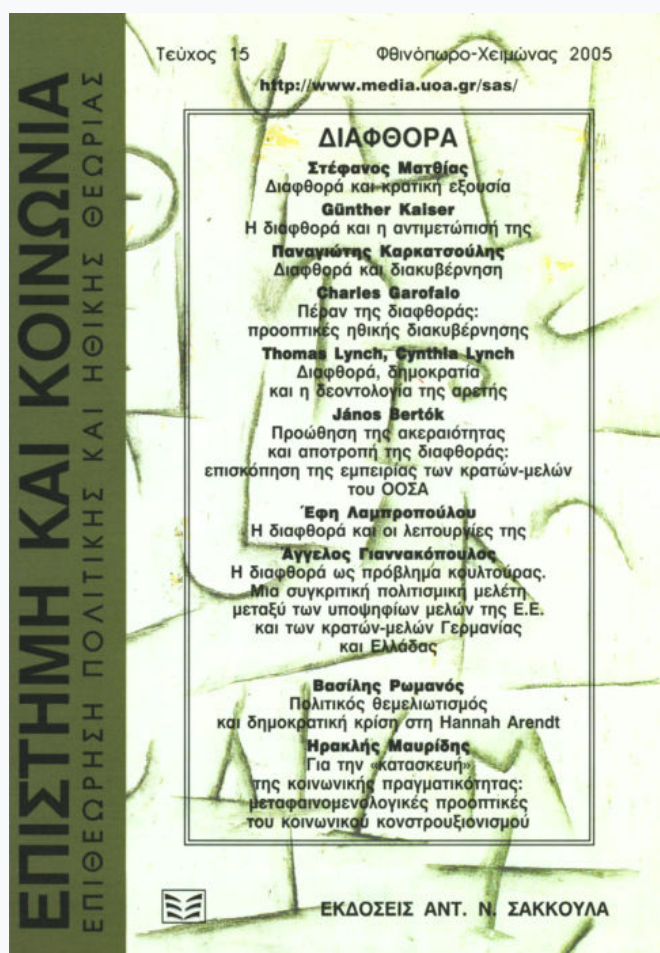

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 15 (2005)

Διαφθορά

Διαφθορά, δημοκρατία και η δεοντολογία της αρετής

Thomas D. Lynch, Cynthia E. Lynch

doi: [10.12681/sas.594](https://doi.org/10.12681/sas.594)

Copyright © 2015, Thomas D. Lynch, Cynthia E. Lynch

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Lynch, T. D., & Lynch, C. E. (2015). Διαφθορά, δημοκρατία και η δεοντολογία της αρετής. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 15, 97–113. <https://doi.org/10.12681/sas.594>

Διαφθορά, δημοκρατία και η δεοντολογία της αρετής

Thomas Lynch και Cynthia Lynch*

Το άρθρο αυτό εστιάζει στη διαφθορά και στην ανάγκη εφαρμογής μιας δεοντολογίας της ηθικής στις κοινωνίες μας. Ασχολείται με τη γοητεία που ασκεί η διαφθορά, ιδιαίτερα στη διακυβέρνηση, εξετάζοντας παράλληλα και τις έννοιες του ιδιωτικού κέρδους και των παρασκηνιακών διεργασιών. Αναλύοντας την προσέγγιση του Kant στην ηθική η οποία στηρίζεται σε κανόνες, συζητεί ορισμένους από τους περιορισμούς της σε αντιπαράθεση και με τον Αριστοτέλη. Αφού εξηγήσει την ανάγκη για θεσμικούς συνηγόρους της δεοντολογίας της ηθικής, παρουσιάζει την προτεινόμενη λύση, δηλαδή τη συστράτευση της καλλιτεχνικής κοινότητας, του εκπαιδευτικού συστήματος και των εκκλησιαστικών φορέων.

Εισαγωγή

Η διαφθορά μοιάζει αναπόδραστη. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να αποτελεί την κυρίαρχη συνθήκη μιας κοινωνίας. Σε ορισμένα μέρη του κόσμου, είναι μια θεσμοποιημένη συνήθεια, τμήμα του κοινωνικού ιστού, εμπλέκοντας τόσο τη δημόσια όσο και την ιδιωτική επιχείρηση. Σε τέτοιες συνθήκες, καθένας στην κοινωνία αναμένει αυτή τη συμπεριφορά, οι δε

* Ο αιδεσιμότατος Thomas Lynch είναι Καθηγητής Δημόσιας Διοίκησης στο Πανεπιστήμιο της Λουιζιάνας (tlynch@lsu.edu). Η Cynthia Lynch είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Southern.

πολίτες βρίσκονται σε πραγματική σύγχυση όταν ένας ξένος αποκαλεί τις συμπεριφορές αυτές διαφθορά και θεωρεί ότι συνιστούν πρόβλημα.

Σε αυτές τις καταστάσεις, δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι μεταρρυθμιστές που υποστηρίζουν βελτιωμένες δεοντολογικές πρακτικές, επανειλημμένα αποτυγχάνουν στις μεταρρυθμιστικές τους προσπάθειες. Τέτοιες πρόωρες προσπάθειες μοιάζουν αυτοαναιρούμενες. Η κυρίαρχη αρνητική ηθική κατάσταση συνεχίζει επί δεκαετίες, ακόμη και γενιές, έως ότου οι συνθήκες επιδεινωθούν τόσο ώστε να καταρρεύσει όλο το σύστημα ή να μην είναι πλέον σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις εξωτερικές προκλήσεις. Στην καλύτερη περίπτωση, αυτή η κατάσταση –από πολιτική και οικονομική άποψη– σημαίνει αβεβαιότητα, απώλεια εμπιστοσύνης και καταστολή θεσμική και ατομική. Στη χειρότερη, σημαίνει εμφύλια αναταραχή, εξέγερση και αιματηρή επανάσταση.

Οι περισσότερες κοινωνίες και καθεστώτα έχουν κάποια μορφή διαφθοράς, λίγα όμως είναι εντελώς διεφθαρμένα. Κάποιες κοινωνίες, ιδιαίτερα οι καλώς αναπτυγμένες δυτικές χώρες, είναι πολύ επιτήδειες στην απόκρυψη της διαφθοράς, επιτρέποντάς της να υπάρχει με ημι-νόμιμο ή ακόμη και νόμιμο καθεστώς. Τα πιο επιτυχημένα κοινωνικά στοιχεία παίρνουν με το μέρος τους τα θύματά τους, πείθοντάς τα ότι παρέχουν στην κοινωνία μια πολύτιμη υπηρεσία, όπως προσφιλή αγαθά στην αγορά. Επιτυγχάνουν να διαφθείρουν το σύστημα αποφεύγοντας την ανακάλυψη, επηρεάζοντας δημόσιους αξιωματούχους σε θέσεις κλειδιά και τον Τύπο και, ορισμένες φορές, διακηρύσσοντας με θράσος ότι οι ενέργειές τους είναι αναγκαίες και σωστές. Προσφέρουν το ισοδύναμο δωροδοκιών σε διάφορες μορφές περιλαμβανομένων των εισφορών σε προεκλογικές εκστρατείες και παρασημασμένων προσπαθειών [lobbying] και, ενδεχομένως, προσφεύγουν σε ανηλεείς ενέργειες προκειμένου να καταστείλουν ‘προδοτές’ ή πληροφοριοδότες για τη διαφθορά τους.

Αυτό το άρθρο θα εστιαστεί στη διαφθορά και την ανάγκη εφαρμογής μιας δεοντολογίας της ηθικής στην κοινωνία πολιτών μας. Το πρώτο μέρος ασχολείται με την ελκτική δύναμη της διαφθοράς· το δεύτερο αφιερώνεται στη διαφθορά και τη διακυβέρνηση· το τρίτο εξετάζει τη διαφθορά, το ιδιωτικό κέρδος και τις παρασημασμένες διεργασίες ενώ το τέταρτο τη βασισμένη σε κανόνες προσέγγιση του Kant στην ηθική· το πέμπτο μέρος συζητεί ορισμένους από τους περιορισμούς της προσέγγισής του και το έκτο παρουσιάζει την προτεινόμενη από εμάς λύση· το έβδομο αντιπαραθέτει τον Kant και τον Αριστοτέλη, το όγδοο εξηγεί την ανάγκη ενός θεσμικού συνηγόρου της

δεοντολογίας της ηθικής ενώ το τελευταίο τμήμα παρουσιάζει το συμπέρασμά μας.

Η έλξη της διαφθοράς

Σύμφωνα με το λεξικό Webster (1998: 261) *διαφθορά* είναι η εξασθένηση της ακεραιότητας, της αρετής ή των ηθικών αρχών. Κοινό χαρακτηριστικό της, η δωροδοκία. Γιατί η διαφθορά είναι τόσο ελκυστική; Ασφαλώς οδηγεί συχνά τους φορείς της σε ποθητά πλούτη, φήμη και εξουσία. Για τους ηδονιστές του κόσμου, η διαφθορά μπορεί και όντως οδηγεί στις επιδιωκόμενες απολαύσεις. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η αποφυγή της νομικής τιμωρίας. Χρησιμοποιώντας την 'ιεραρχία των αναγκών' του Abraham Maslow (1970), η διαφθορά μπορεί να ικανοποιήσει τις 'έλλειμματικές ανάγκες' και, ίσως, ακόμη και ορισμένες από τις 'οντικές ανάγκες'.

Η απληστία είναι πράγματι ένας μείζων υποκινητής, αλλά ορισμένες φορές η υλική και ηθική ένδεια σε μια κοινωνία δημιουργεί ισχυρό κίνητρο, ακόμη και γόνιμο περιβάλλον για τη διαφθορά. Κάποιες φορές, η επικρατούσα κοινωνική ηθική ανταμείβει τις υπερβολές και κηρύσσει την αυτοπροώθηση ανεξαρτήτως κόστους για τα άλλα άτομα, την ευρύτερη κοινωνία και το περιβάλλον στο οποίο ζούμε. Σε τέτοιες αρνητικές κοινωνικές συνθήκες, οι άνθρωποι εύκολα εκλογικεύουν, δικαιολογούν, ακόμη και νομιμοποιούν τη διαφθορά. Τη θεωρούν, μαζί με άλλες αρνητικές ηθικές συμπεριφορές, ως απλά παραδείγματα της ανθρώπινης διαγωγής που υπήρχαν και θα υπάρχουν πάντοτε.

Μια άλλη κοινή πραγματικότητα είναι η έλλειψη θεσμικής επιβολής των νόμων και κανόνων. Ο Lawrence Kohlberg (1976) μας λέει ότι όντως υπάρχει διαδικασία ηθικής ανάπτυξης στα ανθρώπινα όντα και ότι σε αυτή την ηθική μας ανάπτυξη εξελισσόμαστε με γνωστικό τρόπο. Για τους ανθρώπους στα πρώιμα στάδια ηθικής ανάπτυξης, η ίδια η πραγματική απειλή της τιμωρίας είναι περίπου το μόνο πράγμα που τα υποκινεί να συμπεριφερθούν ηθικά. Αν το νομικό σύστημα ουσιαδώς δεν λειτουργεί και δεν υπάρχει αστυνομική δύναμη ή δικαστικό σύστημα να συλλάβει τον δράστη και να επιφέρει την τιμωρία με φυλάκιση ή πρόστιμο, τότε οι ανηθικές ενέργειες γίνονται κοινός τόπος. Τυπικά, η ατομική διαφθορά δεν είναι το αποτέλεσμα άγνοιας των νόμων και κανόνων, αλλά μάλλον η επιλογή ενός ανθρώπου που του λείπει η επαρκής θέληση, γενναιότητα, αντοχή, αποφασιστικότητα και εμμονή στην αντιμετώπιση των ηθικών προβλημάτων.

Η διαφθορά αποτελεί διηνεκή πρόκληση. Αυξάνεται επίμονα σε πολλά μέρη του κόσμου και, όταν αυτό συμβαίνει, το αποτέλεσμα βλάπτει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό, ακόμη και παγκόσμιο επίπεδο. Το ταμπού να μην αναφέρεται ποτέ το θέμα της διαφθοράς δεν υφίσταται πλέον. Σήμερα, εθνικοί και διεθνείς οργανισμοί αναγνωρίζουν ότι οι κυβερνήσεις, ο ΟΗΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις πρέπει να στραφούν στην ανάπτυξη υγιών θεσμών στην κοινωνία –περιλαμβανομένης της διαφάνειας στη διακυβέρνηση–, προκειμένου να αποφευχθεί ακόμη και η ιδέα του αδικήματος (Caiden et al. 2001).

Διαφθορά και διακυβέρνηση

Μαζί με την εξουσία έρχεται και ο πειρασμός να χρησιμοποιηθεί το δημόσιο αξίωμα και η επιρροή του για προσωπικό κέρδος ή για την επίτευξη ορισμένων άλλων πλεονεκτημάτων, όπως φήμη, ισχύς ή σεξουαλικές εκδουλεύσεις. Μπορεί κάποιος να βρει πολλά παραδείγματα από την ιστορία, στη ζωή σύγχρονων αμερικανών ηγετών, αρχαίων κινέζων ηγεμόνων, εβραίων βασιλιάδων και ρωμαίων αυτοκρατόρων. Πράγματι, πολλοί πολιτικοί ηγέτες επιδίωξαν και κράτησαν τα δημόσια αξιώματα για λόγους προσωπικού κέρδους, φήμης ή απλώς ανεμπόδιστης ισχύος. Ο λόρδος Acton συνέλαβε αυτή την προφανή πραγματικότητα με την περιβόητη ρήση του: 'Η εξουσία τείνει να διαφθείρει και η απόλυτη εξουσία διαφθείρει απόλυτα' (Payne 1975: 179).

Τα καλά νέα είναι ότι η κοινωνία μπορεί να συρρικνώσει και να αναχαιτίσει τη διαφθορά, τα κακά, όμως, είναι πως δεν είναι πιθανό να την εξαλείψει ολοκληρωτικά, καθώς το γόνιμο έδαφος της διαφθοράς βρίσκεται στην ίδια τη φύση και την αδυναμία του ανθρώπινου χαρακτήρα. Ανά τους αιώνες, ο αρχαίος Κώδικας του Χαμουραπί, οι νόμοι του Μωυσή και οι αρχές του Κομφούκιου αποτελούν περίοπτους κώδικες συμπεριφοράς που ορίζουν αποδεκτή και μη αποδεκτή από την κοινωνία επίσημη διαγωγή (Caiden et al. 2001).

Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτές οι δηλώσεις σοφίας λένε ότι μόνο τα καλύτερα άτομα της κοινωνίας θα έπρεπε να αναλαμβάνουν δημόσια αξιώματα. Αυτό σημαίνει ότι οι ηγέτες θα έπρεπε να είναι οι πιο ενάρετοι και σοφοί, να έχουν τον καλύτερο χαρακτήρα και τη μέγιστη ακεραιότητα, και να είναι αξιόπιστοι στον ανώτατο βαθμό. Λένε, επίσης, ότι οι δημόσιοι ηγέτες θα πρέπει να αποτελούν παράδειγμα για τους άλλους με τα υψηλά

τους πρότυπα επιδόσεων, την προώθηση του δημόσιου συμφέροντος, την προαγωγή της γενικής ευημερίας και την ενθάρρυνση αγαθών σχέσεων με τους λαούς τους και τους άλλους. Οι ηγέτες θα πρέπει να είναι σοφοί, ευσπλαχνικοί, δίκαιοι και ευαίσθητοι. Να προστατεύουν και να διαφυλάσσουν τη δημόσια περιουσία ως ιερό καταπίστευμα και να είναι υπόλογοι για τις ενέργειές τους στην κοινή γνώμη. Αυτές οι σχολές σχέψεως θεωρούσαν το δημόσιο αξίωμα ως ευγενή τιμή να υπηρετηθεί το δημόσιο καλό και σέβοντας εξόχως τα άτομα που επέλεγαν να αφιερώσουν τη ζωή τους σε τέτοιους κοινωνικούς σκοπούς (Caïden, ό.π.).

Δυστυχώς, τα δημοκρατικά πολιτικά μας κόμματα σπανίως χρησιμοποιούν αυτή τη σοφία ως βάση για την επιλογή των πολιτικών ηγετών τους.

Διαφθορά, ιδιωτικό κέρδος και παρασκηνιακές διεργασίες

Η διαφθορά είναι η συμπεριφορική επενέργεια μιας εμπρόθετης απόκλισης από αποδεκτές δεοντολογικές πρακτικές για προσωπικό όφελος. Μπορεί να περιλαμβάνει δωροδοκία, νεποτισμό, ιδιοποίηση και άλλα αδικήματα, όπως η εύνοια προς ιδιωτικά συμφέροντα έναντι δημόσιων υποθέσεων. Οι άνθρωποι θεωρούν ότι η διαφθορά δεν είναι επωφελής για το δημόσιο καλό και, γενικά, μειώνει την αξιοπιστία των δημόσιων θεσμών και το κύρος των δημόσιων αξιωματούχων. Συχνά, οδηγεί σε κατάλυση των κοινών ενδιαφερόντων, αύξηση των φατριαστικών συμφερόντων και αύξηση στη χρήση του καταναγκασμού παρά της συναίνεσης σε μια κοινωνία. Η διαφθορά είναι μεταδοτική και η οικονομική ένδεια συχνά την ενθαρρύνει.

Σε μια δημοκρατία, η απειλή της διαφθοράς είναι πάντοτε παρούσα στα ανώτατα επίπεδα. Οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας και μπορούν πάντοτε να πωλούν σε κάποια τιμή την επιρροή τους ανεξαρτήτως του ευρύτερου δημόσιου συμφέροντος, καθώς ιδιωτικά συμφέροντα είναι πρόθυμα να πληρώσουν αυτή την τιμή. Για να εικονογραφήσουμε το πρόβλημα, ας παραπέμψουμε στις ΗΠΑ, όπου η *αντίληψη του δημόσιου συμφέροντος* έχει απολέσει μεγάλο μέρος της σημασίας της (Lynch and Lynch 2004).

Κάθε ιδιωτικός όμιλος με οικονομικά μέσα προσλαμβάνει δικηγόρους και άλλους για να προωθήσουν φορτικά τα ιδιοτελή συμφέροντά του. Καθένας από αυτούς αποπειράται και, συνήθως, επιτυγχάνει να 'αγοράσει' ειδική νομοθέτηση που του παρέχει νόμους και κανόνες ή εξαιρέσεις από νόμους και κανόνες που ωφελούν τα συμφέροντά του (Kobrak 2002).

Σε αυτή την περίπτωση, η δωροδοκία δημόσιων αξιωματούχων είναι νόμιμη. Αποκαλείται 'lobbying'. Ενισχύει τη δημιουργία μεγάλων αποθεμάτων κεφαλαίων για τις εκστρατείες που προεξαρχόντως συμβάλλουν στην επανεκλογή των αξιωματούχων αυτών. Η δραστηριότητα αυτή σημαίνει επίσης ότι οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι παρέχουν ειδικές νομοθετικές εύνοιες στους συγκεκριμένους υποστηρικτές τους, ομίλους συμφερόντων και την ομάδα των ομονοούντων φίλων τους (ό.π.).

Οι ΗΠΑ έχουν νομιμοποιήσει την πολιτική διαφθορά. Το πλουσιότερο 40% έχει ένα ουσιώδες de facto μονοπώλιο στα κεφάλαια των ομίλων ιδιωτικών συμφερόντων που υπαγορεύουν τη δημόσια πολιτική στους εκλεγμένους αξιωματούχους. Χρησιμοποιούν τα χρήματά τους και τη γνώση τους για να διαφθείρουν νόμιμα μεν αλλά εναντίον των ηθικών κανόνων την αμερικανική πολιτική κοινωνία. Η άνιση πολιτική επιρροή των πλουσίων τους ωφελεί δυσανάλογα καθώς οι εκλεγμένοι ηγέτες διαμορφώνουν την πολιτική γι' αυτή την ελίτ αντί για την κοινωνία συνολικά. Από την άποψη της ωφελιμιστικής δεοντολογίας, το αποτέλεσμα είναι μια άδικη κατανομή δημόσιου οφέλους και κόστους. Αυτά τα οφέλη δεν είναι για το γενικότερο καλό της ευρύτερης πλειονότητας στην αμερικανική κοινωνία (ό.π.).

Ορισμένα παραδείγματα θα διαφωτίσουν αυτό το σημείο. Το φορολογικό σύστημα, τα τελευταία χρόνια, έχει στραφεί ασύμμετρα στη συλλογή φόρων ώστε να ωφελεί τους πλούσιους και, ειδικότερα, τους πολύ πλούσιους. Η οικονομική ασφάλεια των ασθενέστερων στρωμάτων της κοινωνίας μειώνεται συνεχώς. Το κόστος περίθαλψης έχει εκτοξευτεί στα ύψη για το μη προνομιούχο χαμηλότερο 60% του πληθυσμού. Η ένταση των περιορισμών πρόσβασης στην τεχνική και ανώτατη εκπαίδευση λόγω αυξανόμενου κόστους πλήττει το ίδιο χαμηλότερο 60%. Με άλλα λόγια, οι τωρινές και μελλοντικές ευκαιρίες για τον μεγαλύτερο αριθμό των ανθρώπων στις ΗΠΑ επιδεινώνονται (ό.π.).

Πώς γίνεται αυτό; Οι πλούσιοι όμιλοι χρηματοπιστωτικών συμφερόντων προωθούν τις στενές ιδιοτελείς τους επιδιώξεις με μεγάλη επιτυχία επηρεάζοντας το Κογκρέσο και τον Πρόεδρο. Άμεσα και έμμεσα, οι πλούσιοι συμβάλλουν τα μάλλα στα ταμεία όλων των πολιτικών υποψηφίων ανεξαρτήτως κόμματος. Κάθε πολιτικός υποψήφιος χρειάζεται εκατομμύρια δολάρια για κάθε εκλογική εκστρατεία στις συνεχείς προσπάθειές του να κερδίσει και να διατηρήσει την εξουσία. Επιπλέον, συμβάλλουν έμμεσα, μέσω ομάδων συμφερόντων, για να βοηθήσουν τους υποψηφίους τους και, ταυτόχρονα, ενδεχομένως προσφέρουν απεριόριστα κονδύλια σε άλλες ομάδες

συμφερόντων για να κάνουν αρνητική εκστρατεία εναντίον των πολιτικών τους αντιπάλων (ό.π).

Η ανάγκη για χρήμα στις προεκλογικές εκστρατείες συνέχει ολόκληρη τη συμπεριφορά του πολιτικού υποψηφίου. Κάθε εβδομάδα της εξαετούς θητείας του, ο μέσος αμερικανός Γερουσιαστής πρέπει να συγκεντρώνει πάνω από 10.000 δολάρια για τις δαπάνες της εκστρατείας επανεκλογής του. Έτσι, η διαδικασία συγκέντρωσης χρημάτων σχεδόν δεν τελειώνει ποτέ (ό.π).

Προσοδοθηρία [rent seeking] αποκαλείται η πρακτική πολιτικών ηγετών να χρησιμοποιούν την πολιτική και θεσμική εξουσία τους για να αποσπάσουν χρήματα από την κυβέρνηση προς όφελος συγκεκριμένων ομάδων. Πρόκειται για το κυρίαρχο εργαλείο που χρησιμοποιούν οι πλούσιοι για να γίνουν νόμιμα αλλά μη δεοντολογικά πλουσιότεροι. Τα ρουσφέτια, με άλλα λόγια, παρέχουν κανένα ή πολύ μικρό όφελος στην κοινωνία, βοηθούν όμως τους πλούσιους να γίνουν πολύ πλουσιότεροι (ό.π).

Μεταφέρουν σημαντικό πλούτο από το δημόσιο στον ιδιώτη πλούσιο ή εταιρεία. Για παράδειγμα, οι πολιτικοί ηγέτες του έθνους νόμιμα επιτρέπουν στις εταιρείες ξυλείας να κόβουν δέντρα από δημόσιες γαίες σε μια τιμή σημαντικά χαμηλότερη από τα επίπεδα της αγοράς. Το δημόσιο χάνει τα έσοδα από την ξυλεία και οι ιδιωτικές εταιρείες ξυλείας προσπορίζονται σημαντικά κέρδη από τα δέντρα που συχνά πωλούν σε ασιάτες πελάτες (ό.π).

Για να φωτίσουμε την πρακτική του ρουσφετιού, ας συνεχίσουμε με το παράδειγμα της ξυλείας. Τα μέλη του Κογκρέσου στην Επιτροπή Εσωτερικών [Interior Committee] και στην Επιτροπή Μέσων και Μεθόδων [Ways and Means Committee] είναι υπεύθυνα για τη νομοθεσία που επιτρέπει σε ιδιωτικές εταιρείες να ξυλεύονται δημόσιες εκτάσεις κάτω από τις τιμές της αγοράς. Τα μέλη αυτά πιέζουν για χρήματα τους ομίλους ειδικών συμφερόντων στην ξυλεία παρέχοντάς τους παρασκηνιακή 'πρόσβαση' ή οποία, στην πραγματικότητα, σημαίνει νομοθετική ευνοιοκρατία για τα συμφέροντα της ξυλείας.

Αυτές οι νόμιμες δωροδοκίες είναι το γάλα της πολιτικής και συμποσούνται σε εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια για τις προεκλογικές εκστρατείες. Συνιστούν μια συνεχή πηγή οικονομικής υποστήριξης για τις ολοένα πιο απαιτητικές και δαπανηρές πολιτικές εκλογικές εκστρατείες. Οι νόμοι και οι πρακτικές για τις εκστρατείες νομιμοποιούν αυτή τη μορφή πολιτικής δωροδοκίας.

Το θέμα εδώ είναι απλό: η δημοκρατική διαδικασία συνεπάγεται τη δυνατότητα να πωλούν οι εκλεγμένοι ηγέτες την ψήφο τους στον πλειοδότη

ανεξαρτήτως του ευρύτερου δημόσιου συμφέροντος. Μια προσεκτική ανάγνωση των εγγράφων Ίδρυσης της Ομοσπονδίας υποδεικνύει ότι οι ιδρυτές των ΗΠΑ ήταν ενήμεροι γι' αυτό το συγκεκριμένο πρόβλημα (Matthews 1995). Για την αντιμετώπισή του δημιούργησαν ένα πολύπλοκο σύστημα ελέγχων και εξισορροπήσεων, ώστε τουλάχιστον να γίνεται η αγορά του 'ρουσφετιού' δυσκολότερη. Δυστυχώς, παρόλα αυτά οι φόβοι τους βγήκαν αληθινοί.

Δεν υπαινισσόμαστε ότι *κάθε* δημοκρατία θα δει ιδιωτικά συμφέροντα να αγοράζουν νομοθετικές εύνοιες. Ορισμένες χώρες, όπως η Ολλανδία, φαίνεται ότι έχουν διαφύγει αυτή τη μορφή διαφθοράς. Ωστόσο, για πολλές δημοκρατίες αποτελεί πραγματικό πρόβλημα. Στην περίπτωση των ΗΠΑ, η πιθανότητα να διορθωθεί το πρόβλημα είναι μικρή. Η τελευταία απόπειρα μεταρρύθμισης εγκρίθηκε με τη μικρότερη πλειοψηφία και απλώς επιδείνωσε την κατάσταση. Γιατί εκλεγμένοι αξιωματούχοι θα περνούσαν νομοθεσία που θα έκανε δυσκολότερη την εξεύρεση χρήματος για την επανεκλογή τους;

Απλούστατα, χαρακτηρίστε το παράνομο

Στη δυτική κουλτούρα, ο Kant (1724-1804) ανέπτυξε εκείνη την προσέγγιση στη δεοντολογία που έχει την πιο διαδεδομένη εφαρμογή. Στην ουσία, αυτό που οι αναμορφωτές της δεοντολογίας κάνουν είναι να νομιμοποιούν δεοντολογικές αρχές και να τις αποκαλούν νόμους και διοικητικούς κανόνες. Επιπροσθέτως, δημιουργούν κυβερνητικές διοικητικές μονάδες και υπηρεσίες για την επιβολή αυτών των κανόνων.

Το αποτέλεσμα είναι ένα ολοένα αυξανόμενο σύνολο νόμων και κανόνων που απαιτούν ερμηνεία και τυπικά είναι αξιοσημείωτα λεπτομερείς. Έτσι, η κοινωνία χρειάζεται επαγγελματίες, όπως οι δικηγόροι και οι λογιστές, για να παρακολουθούν και να εφαρμόζουν αυτούς τους νόμους και κανόνες. Η συνέπεια είναι σπανίως η σαφήνεια αλλά μάλλον μια ατμόσφαιρα διαρκούς απόπειρας να παρακαμφθεί τρόπον τινά ο εν προκειμένω νόμος ή κανόνας ή να εξευρεθεί η εξαίρεσή του.

Αυτό που επισυμβαίνει είναι μια ολόκληρη νέα οργάνωση ή ακόμη και μια νέα βιομηχανία. Για παράδειγμα, στις κινηματογραφικές ταινίες και τους δίσκους, η βία και η ανοιχτή σεξουαλική συμπεριφορά ή φρασεολογία είναι ακατάλληλη για τα παιδιά. Προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα, η κινηματογραφική βιομηχανία δημιούργησε μια κλίμακα κατάταξης. Αντι-

δρώντας, οι καλλιτέχνες προσπαθούν να διευρύνουν τον ορισμό αυτού που θεωρείται αποδεκτό.

Ορισμένες φορές φτάνουν να προσθέτουν σε ταινίες σεξουαλικό περιεχόμενο με σκοπό να αποσπασθεί μια πιο προκλητική και, συνεπώς, πιο εμπορική κατάταξη. Οι καλλιτέχνες αρχίζουν να παίζουν με τον λογοκριτή ή εναντίον του αντί να εστιάζονται στο πώς θα παρουσιάσουν καλύτερα το μήνυμα μέσω της τέχνης. Αυτό που ξεκίνησε σαν μια καλή ιδέα αποκτά μια έμφαση που γίνεται δυσλειτουργική για την ίδια την τέχνη καθώς οι άνθρωποι προσπαθούν να εφαρμόσουν ή να παρακάμψουν δεοντολογικούς κανόνες.

Η νομική κύρωση της δεοντολογίας εγκαθιδρύει μόνο ένα κατώτατο όριο για την ηθική συμπεριφορά. Δεν δημιουργεί την επιδίωξη περισσότερης δεοντολογίας και δεν ενθαρρύνει τους ανθρώπους να γίνουν το καλύτερο που μπορούν. Αντ' αυτού θέτει τη βάση μιας ελάχιστης συμπεριφοράς που εστιάζεται στο κατώτατο επίπεδο των ιδιοτήτων του ανθρώπινου είδους και εξωθεί το νου στους ελάχιστους κοινούς παρονομαστές. Ως βάση, στην καλύτερη περίπτωση, είναι μόνο μερικώς επιτυχής, επίσης όμως, υποδαυλίζει ολοένα περισσότερες εξαιρέσεις που κάνουν διάτρητο το αρχικό πρότυπο. Ως βάση, μας κρατά εστιασμένους προς τα κάτω έτσι ώστε η ανύψωση των κεφαλών μας προς τα πάνω και έξω γίνεται ολοένα δυσκολότερη (Devettere 1998).

Ένα έδαφος με ρωγμές

Το να πει κάποιος ότι η δεοντολογία στη δυτική κουλτούρα είναι νεκρή δεν είναι ακριβές. Για παράδειγμα, νόμοι και κανόνες όντως παρέχουν μια θεμελιώδη τάξη στην κοινωνία. Οι κυβερνήσεις όντως συλλαμβάνουν τους εγκληματίες και τους τιμωρούν, ακριβώς λόγω της ύπαρξης του κράτους δικαίου. Εισαγωγείς και εξαγωγείς όντως εμπορεύονται σε όλον τον κόσμο προς όφελος εκείνων που αναζητούν φθηνότερα αγαθά και απαραίτητα υλικά. Οι επιστήμονες όντως μας προσφέρουν καινοτομίες, επειδή υπάρχει ένα πλαίσιο νόμων και κανόνων που λειτουργούν.

Αν και η δεοντολογική (η βασισμένη σε κανόνες) σκέψη απαιτεί λογικούς και ορισμένες φορές πολύπλοκους συλλογισμούς, η κοινωνία δημιούργησε ομάδες για να μας βοηθούν στο χειρισμό τέτοιων ολοένα και πιο πολύπλοκων κανόνων. Όπως προαναφέρθηκε, δικηγόροι και λογιστές βοηθούν τους

πολίτες και άλλους να ζουν και να δρουν βάσει των νόμων αυτών, παρά την πολυπλοκότητά τους.

Επειδή ορισμένοι στην κοινωνία ενεργούν δεοντολογικά μόνο λόγω της πραγματικής πιθανότητας μιας ποινής φυλάκισης ή άλλου προσωπικού κόστους από τη μη δεοντολογική δράση, αυτοί οι πολύπλοκοι νόμοι και κανόνες είναι απαραίτητοι. Με πολύ απλή λογική και τη βοήθεια του δικηγόρου και του λογιστή τους, οι πολλοί εμποδίζονται να κλέψουν και η κοινωνία λειτουργεί πιο αποτελεσματικά, επειδή οι νόμοι βρίσκονται στη θέση τους και η νομική δίωξη ασκείται αρκετά καλά.

Η εδραιωμένη σε κανόνες δεοντολογία παρέχει στην κοινωνία ένα ελάχιστο επίπεδο δεοντολογικής συμπεριφοράς. Το απευκαίιο πρόβλημα είναι ότι υπάρχουν οι έξυπνοι που πάντοτε αναζητούν τρόπους για να αποφύγουν τους περιορισμούς και συχνά το επιτυγχάνουν. Ένας τρόπος είναι η εξεύρεση ρωγμών σε αυτό το ελάχιστο επίπεδο. Βεβαίως, η αντεπίθεση είναι να ψηφιστεί νέα νομοθεσία και να διαμορφωθούν νέοι κανόνες για να κλείσουν οι ρωγμές. Έτσι, υπάρχει μια συνεχής διαδικασία εξεύρεσης και κάλυψης ρωγμών.

Όπως ήδη σημειώθηκε, υπάρχει επίσης μια εγγενής προκατάληψη σε αυτή τη διαδικασία που ωφελεί τους πλούσιους. Αν η ρωγμή ωφελεί τους πλούσιους, αυτοί μπορούν και όντως προβαίνουν σε νόμιμη δωροδοκία, με τη μορφή συνεισφορών σε προεκλογικές εκστρατείες, προκειμένου να ενθαρρύνουν τους εκλεγμένους αξιωματούχους να μη θεραπεύσουν το πρόβλημα. Σε πολλές περιπτώσεις, νόμιμα δωροδοκούν τους νομοθέτες ώστε να δημιουργήσουν ρωγμές που τους ωφελούν. Αν επρόκειτο μόνο για εντεταλμένους νόμους και κανόνες, περισσότερο ευφρείς στοχαστές θα εύρισκαν ενδεχομένως τρόπους να παρακάμψουν τους κανόνες ή να εκλογικεύσουν τρόπους για να τους αγνοήσουν ώστε να εκπληρωθούν οι συμφεροντολογικές τους επιδιώξεις. Ασφαλώς, ο Κώδικας Εσωτερικών Εισοδημάτων [Internal Revenue Code] των ΗΠΑ, με τις πολλές ρωγμές του, εικονογραφεί αυτό το γεγονός (Kobrak 2002).

Λύση τριών βημάτων

Σε μια δυτική δημοκρατία, υπάρχει λύση στα δεοντολογικά προβλήματα όπως η διαφθορά; Αν η κοινωνία πρόκειται να γίνει πιο δεοντολογική, τότε χρειάζεται άλλη προσέγγιση στην κανονιστική δεοντολογία πέραν της κατιανής και μόνο. Ένα τέτοιο δεοντολογικό σύστημα πρέπει να έχει: (1) ένα

κατώτατο όριο βασισμένο σε κανόνες· (2) χρήση, όταν αυτό είναι πρακτικά δυνατό, του συμπερασματικού δεοντολογικού στοχασμού προκειμένου να αξιοποιούνται οι δυνάμεις της αγοράς για να διοχετεύεται η ανθρώπινη συμπεριφορά σε πιο δεοντολογικές κατευθύνσεις· και (3) ενθάρρυνση όλων για την επίτευξη μιας εσωτερικής δεοντολογικής ανάπτυξης τόσο των ίδιων όσο και της κοινωνίας. Επιπροσθέτως, πρέπει να διαθέτει ισχυρή συναίσθηση της σύγχρονης κατανόησης της ανθρώπινης προσωπικότητας όπως η 'ιεραρχία των αναγκών' του Maslow και τα 'στάδια ηθικής ανάπτυξης' του Kohlberg.

Η δημιουργία ενός δεοντολογικού ελαχίστου ορίου είναι μόνο το πρώτο βήμα –αλλά ένα πολύ καλό πρώτο βήμα–, ειδικότερα για τους στοχαστές του πρώτου και δεύτερου σταδίου ηθικής ανάπτυξης του Kohlberg. Οι στοχαστές του πρώτου σταδίου ενεργούν ηθικά μόνο από φόβο της τιμωρίας μέσω της χρήσης νομιμοποιημένων δεοντολογικών κανόνων που παρέχουν τη ράβδο της επιβολής (Kohlberg 1976). Μολαταύτα, πρέπει να έχουμε συναίσθηση των περιορισμών αυτού του κατωτάτου ορίου, καθώς απλώς δεν είναι επαρκές για τη σύγχρονη κοινωνία. Ένας σημαντικός περιορισμός είναι η συνεισφορά ανάγκη για τη συντήρησή του.

Ένα δεύτερο βήμα περιλαμβάνει τη χρήση της λογικής της αγοράς (του ωφελισμού του J. Bentham) για τη δημιουργία μιας θετικής δεοντολογικής συμπεριφοράς ακολουθώντας τις υποδείξεις των συμπερασματικών δεοντολογικών μεταρρυθμίσεων. Πρόκειται για ένα αδύναμο βήμα, αλλά σε περιορισμένες καταστάσεις μπορεί να είναι επιτυχές. Για παράδειγμα, ένα κοινό πρόβλημα κυβερνητικής διαφθοράς είναι η ανάγκη να πληρώνονται αξιωματούχοι απλώς για να κάνουν τη δουλειά τους καταλλήλως. Συχνά απαιτείται δωροδοκία προκειμένου να ενεργήσουν εντός λογικού χρονικού διαστήματος. Μια απλή λύση γι' αυτόν τον τύπο διαφθοράς είναι η δημιουργία μιας διαδικασίας ταχείας τροχιάς κατά την οποία το πρώην ποσόν της δωροδοκίας θα είναι το κόστος της ταχείας τροχιάς και θα πηγαίνει στην κυβέρνηση αντί στην τσέπη του διεφθαρμένου αξιωματούχου (Rose-Ackerman 1999).

Ένα τρίτο βήμα είναι η ενθάρρυνση των ανθρώπων να αναπτύξουν τον ίδιο τον εσωτερικό τους εαυτό όσο το δυνατό περισσότερο. Αυτή ήταν η λύση του Αριστοτέλη και θεωρούμε ότι οι μεταρρυθμιστικές του ιδέες, πάνω από 2.000 χρόνια πριν, μπορούν και θα έπρεπε να υιοθετηθούν στις σύγχρονες περιστάσεις του παγκοσμιοποιημένου κόσμου μας.

Kant εναντίον Αριστοτέλη

Ο δυτικός πολιτισμός σήμερα είναι πρωτίστως ο κόσμος του Kant και όχι του Αριστοτέλη. Για τον Kant, μπορεί κάποιος να είναι ταυτόχρονα καλός και ηλίθιος. Για τον Αριστοτέλη, η ηλιθιότητα ενός ορισμένου είδους αποκλείει κάθε πιθανότητα αγαθοσύνης. Υποστήριξε ότι η αυθεντική πρακτική ευφυΐα απαιτεί μια θεμελιακή γνώση του ανθρώπινου *τέλους*, που είναι ο τελικός σκοπός του ανθρώπινου είναι. Ένα ανθρώπινο ον δεν μπορεί να έχει πρακτική γνώση εκτός εάν αυτός ή αυτή είναι επίσης αγαθός/ή (Αριστοτέλης 1980). Αυτό σημαίνει ότι ένα άτομο πρέπει να είναι ικανό να γνωρίζει ή να αντιλαμβάνεται τον ατομικό του *raison d'être* –λόγο ύπαρξης– προτού μπορέσει να αρχίσει να εφαρμόζει την όποια σοφία στις πρακτικές του εμπειρίες ζωής.

Ο Αριστοτέλης μας λέει ότι πρέπει να σκεφτόμαστε κριτικά σε σχέση με το ποιες αρετές επιθυμούμε να έχουμε και μετά να ασκούμε αυτοέλεγχο για να τις αποκτήσουμε. Η δεοντολογία της αρετής του Αριστοτέλη δημιουργεί σε καθένα μια ευέλικτη αυτοεπιβαλλόμενη λογοδοσία που προσαρμόζεται στην κατάσταση του ατόμου. Αν σκεφτόμαστε δεοντολογικά περισσότερο όπως ο Αριστοτέλης, τότε θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε καλύτερα την κριτική σκέψη για να μας βοηθήσει να δημιουργήσουμε μια ευέλικτη αυτοεπιβαλλόμενη ηθική λογοδοσία εντός μας, βασισμένη στην επιδίωξη (τελείωσης) (Αριστοτέλης 1980).

Στον δυτικό κόσμο του Kant, η φιλία είναι ένα ιδιωτικό θέμα. Αντιθέτως, η δεοντολογία της αρετής του Αριστοτέλη θεωρεί τη φιλία ακόμη σημαντικότερη και από τη δικαιοσύνη. Η φιλία είναι μια αφοσίωση που πηγάζει από την κοινή πίστη στην επιδίωξη του καλού. Η αλληλοσυσχέτιση των φίλων που ορίζει την φιλία για τον Kant είναι δευτερεύουσας σημασίας σε σύγκριση με τον Αριστοτέλη. Στο σημερινό κόσμο του Kant, η φιλία είναι απλώς μια συγκινησιακή κατάσταση. Αντιθέτως, ο Αριστοτέλης θεωρούσε τη φιλία κοινωνική και πολιτική σχέση η οποία βασιζόταν στην αφοσίωση, σε μια κοινή πίστη και σε μια από κοινού επιδίωξη του καλού (Sahakian & Sahakian 1993).

Σε ένα σύγχρονο αριστοτελικό κόσμο, η φιλία, ως κοινωνική και πολιτική σχέση, θα ήταν παγκόσμιας εμβέλειας. Οι φιλίες θα βασίζονταν στην αφοσίωση και τη διασύνδεση με κάθε άλλο στον κόσμο. Αν σκεφτόμαστε δεοντολογικά περισσότερο όπως ο Αριστοτέλης, οι παγκόσμιες σχέσεις θα χωρούσαν πέραν του πλαισίου σκέψης ‘εμείς εναντίον αυτών’ στο πλαίσιο σκέψης ‘είμαστε όλοι ένα’.

Η ηθική κρίση δεν είναι αναγκαία για το νομοταγές άτομο του Kant, αποτελεί όμως ουσιώδη ιδιότητα για το αριστοτελικό ενάρετο άτομο. Για τον Αριστοτέλη, η αρετή είναι ο χρυσός μέσος μεταξύ δύο ανηθικοτήτων. Αυτός ο μέσος ποικίλλει ανάλογα με την κατάσταση. Έτσι, για το άτομο που εφαρμόζει τη δεοντολογία της αρετής, ένα διακριτό κριτήριο για να κριθεί η αγαθοσύνη δεν έχει νόημα. Για τον Kant, υπάρχει ένας διακριτός κανόνας για να κριθεί η αγαθοσύνη και η διανοητική πρόκληση είναι να αποφασιστεί ποιος κανόνας πρέπει να εφαρμοστεί. Η αναζήτηση του χρυσού μέσου είναι ανοησία για το άτομο που εφαρμόζει την καντιανή λογική. Αν σκεφτόμαστε δεοντολογικά περισσότερο όπως ο Αριστοτέλης, θα ασκούσαμε περισσότερη ηθική κρίση σχετική με την κατάσταση αντί να σκεφτόμαστε με όρους εφαρμογής των κανόνων (ό.π.).

Για τον Kant, το κοινωνικό πλαίσιο είναι ουσιώδες για να αποφασιστεί αν ένας κανόνας είναι βιώσιμος. Για τον Αριστοτέλη, το κοινωνικό πλαίσιο είναι ουσιώδες για να οριστεί το τέλος –ο τελικός σκοπός– για τη δεοντολογία της αρετής. Τον καιρό του Αριστοτέλη, αυτό το κοινωνικό πλαίσιο ήταν η πόλις, με τον δεσμό της κοινότητας που συμμερίζονται όλοι. Στη δεοντολογία της αρετής των καιρών μας, το κοινωνικό πλαίσιο είναι παγκόσμιο, με τον δεσμό που δημιουργεί μια όλο και περισσότερο αλληλένδετη παγκόσμια κοινότητα (Devettere 1998).

Αυτή η παγκόσμια συμφωνία όσον αφορά το τέλος για μια δεοντολογία της αρετής είναι δυνατή επειδή υπάρχει μια κοινή υπέρθετη λογοτεχνία σοφίας (π.χ., παροιμίες) που ανευρίσκεται σε όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις του κόσμου. Αυτό το μήνυμα ενσωματώνει μια από κοινού αναγνώριση και επιδίωξη ενός ουσιώδους και πρωταρχικού αγαθού (Lynch and Lynch 1998). Το αγαθό αυτό μπορεί να αποτελέσει θεμελιώδη συμφωνία της ανθρωπότητας.

Αναζητούνται οπαδοί για μια δεοντολογία της αρετής

Τον μανδύα της δεοντολογικής ηγεσίας στο δυτικό κόσμο, τον οποίο τώρα φέρουν δικηγόροι, λογιστές και οικονομολόγοι χρειάζεται να τον ενδυθούν νέες ομάδες. Βεβαίως, οι αντιλήψεις του Kant και του Bentham, όπως υποστηρίζονται και χρησιμοποιούνται από τις ομάδες αυτές, είναι χρήσιμες στην κοινωνία μας. Θεωρούμε ότι η δεοντολογία της αρετής είναι επίσης χρήσιμη, ακόμη και σημαντική. Ωστόσο, η παγκόσμια δεοντολογία της αρετής χρειάζεται συνηγόρους. Σαφώς, μια ιδανική ομάδα για να υψώσει τη σημαία αυτή

στην κοινωνία είναι η κοινότητα της τέχνης. Άλλες ομάδες περιλαμβάνουν τους θρησκευτικούς θεσμούς και τα σχολικά συστήματα.

Αν και υπάρχουν τρεις τρόποι για να οριστεί η αρετή, η δεοντολογία της αρετής στην οποία αναφέρομαι είναι αυτή που επικαλείται ο Αριστοτέλης, ο Ιησούς, ο Μωάμεθ, ο Βούδας και άλλοι. Συγκριτικά, ο Όμηρος όριζε την αρετή ως μια ιδιότητα που καθιστά το άτομο ικανό να εκπληρώνει τον κοινωνικό ρόλο του στην κοινωνία. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, η αρετή είναι ένα μέσο για την επίδειξη υπεροχής σε κάποιο αξιοπρόσεκτο πεδίο κοινωνικής πρακτικής. Για τον Όμηρο, ο Αχιλλέας επέδειξε αρετή στην υπεροχή του στον πόλεμο και η Πηνελόπη επέδειξε αρετή στην ικανότητά της να συντηρεί το σπιτικό της στις πλέον δύσκολες συνθήκες (MacIntyre 1997).

Ο Benjamin Franklin όριζε την αρετή ως σχέση μέσου-σκοπού, με την αρετή να είναι το μέσο και η σχέση να είναι εξωτερική ως προς το πρόσωπο. Κατ' αυτόν το τέλος της αρετής είναι η ευτυχία, όπως ορίζεται από τον Bentham. Όπως έδειξε η ζωή του Franklin, το να είναι κάποιος ενάρετος πράγματι οδηγεί σε εξωτερικές ανταμοιβές. Για τον Αριστοτέλη, τέτοιες ανταμοιβές δεν επιδιώκονται και δεν προσδοκούνται. Για τον Franklin, αποτελούν τον ίδιο τον λόγο για να είναι κάποιος ενάρετος (ό.π.).

Η αρετή του Αριστοτέλη είναι εσωτερική σε κάθε πρόσωπο και δεν έχει καμιά σχέση με την ευημερία ή τα αγαθά, όπως τα όρισε ο Bentham. Η αρετή του Αριστοτέλη σημαίνει απλώς τη βίωση μιας αγαθής ζωής με το να είναι το πρόσωπο όλα όσα μπορεί να είναι. Αφορά τη μεγιστοποίηση των καλύτερων ανθρωπίνων στοιχείων μέσα στο εσώτερο ον. Μια τέτοια ζωή έχει εσωτερική ανταμοιβή και αυτό αρκεί. Για τον Αριστοτέλη, αυτή είναι η ζωή που αξίζει να βιωθεί. Κάθε εξωτερική ανταμοιβή είναι σημαντική μόνο ως προς το ότι ίσως βοηθά άλλους να κατανοήσουν ή να αναγνωρίσουν τι είναι μια ενάρετη ζωή.

Τα προτερήματα της δεοντολογίας της αρετής είναι μόνον ένα μέσο για το πιο σημαντικό τέλος. Ο κόσμος, όπως σημείωνε ο Bentham, είναι μια κοινωνία κινούμενη από το 'εγώ', αποτελούμενη από ηδονιστές με τον εγωιστικό τρόπο σκέψης τους. Αν περισσότεροι άνθρωποι ανέπτυσαν αυθεντικές αρετές, τότε θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια εναλλακτική κοινωνία βασισμένη σε αυτό που ο Ιησούς αποκαλούσε 'Βασίλειο του Θεού' και τον ανάλογο τρόπο σκέψης, που περιλαμβάνει τη βελτίωση του εσώτερου εαυτού. Αν οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι εφάρμοζαν τις φυσικές και αυθεντικές αρετές τους στον κόσμο γύρω τους, τότε θα εξήγαγαν το 'Βασίλειο του Θεού' στον κόσμο και όλοι θα ήμασταν καλύτεροι γι' αυτό.

Ο Αριστοτέλης τόνιζε ότι η δεοντολογία της αρετής ήταν κάτι που η κοινωνία χρειαζόταν να διδάσκει σταθερά από το λίκνο έως τον τάφο. Στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, όπου η μονάδα της οικογένειας δεν είναι πλέον ικανή να αποτελεί την πρωταρχική πηγή διδασκαλίας της αρετής στους νέους, η καλλιτεχνική κοινότητα ιδιαίτερα αλλά και οι θρησκευτικοί θεσμοί και τα σχολεία είναι ιδανικά υποκατάστατα. Στις περισσότερες κουλτούρες, η καλλιτεχνική κοινότητα είναι πανταχού παρούσα στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο, το θέατρο, τη μουσική, τη διαφήμιση, τα βιβλία, τη ζωγραφική, κοκ. Έτσι, οι τέχνες μπορούν διαρκώς να διδάσκουν και να ενθαρρύνουν καθένα μας να μαθαίνει και να εφαρμόζει τη δεοντολογία της αρετής στη ζωή του. Βεβαίως, οι θρησκευτικοί θεσμοί είναι σημαντικοί σε πολλές οικογένειες. Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί είναι κρίσιμοι για τουλάχιστον 15-25 χρόνια της ζωής μας και με τη συνεχή εκπαίδευση πιθανόν μέχρι το τέλος της ζωής μας. Κάθε ομάδα μπορεί σε μεγάλο βαθμό να βοηθήσει για να επεκταθεί η δεοντολογία της αρετής στην ευρύτερη κοινωνία.

Συμπέρασμα

Η βασισμένη σε κανόνες σκέψη δίνει στην κοινωνία ένα σημείο αναφοράς για δεοντολογική κρίση. Είναι ειδικότερα χρήσιμη σε ανθρώπους που βρίσκονται σε πρώιμα στάδια ηθικής ανάπτυξης επειδή επιτρέπει, τουλάχιστον, ένα ελάχιστο επίπεδο πολιτισμού. Χρειάζεται, ωστόσο, να προχωρήσουμε πέραν του ελάχιστου επιπέδου πολιτισμού σε αυτή την ολόένα πιο παγκόσμια κοινωνία. Σε αυτή ακριβώς την πρόοδο γίνονται σημαντικά η καλλιτεχνική κοινότητα, οι θρησκευτικοί και εκπαιδευτικοί θεσμοί. Οι νομικοί παράγουν νόμους και κανόνες. Οι οικονομολόγοι πραγματοποιούν συμπερασματικούς συλλογισμούς που μπορούν να μας βοηθήσουν να σχεδιάσουμε προσανατολισμένες στην αγορά διαδικασίες οι οποίες διευκολύνουν την ηθική συμπεριφορά. Ωστόσο, η καλλιτεχνική κοινότητα, οι εκπαιδευτικοί και οι θρησκευτικοί θεσμοί είναι μεταξύ εκείνων που μπορούν και πρέπει να βοηθήσουν κάθε πρόσωπο να αναπτύξει τον εσώτερο εαυτό του.

Μετάφραση από τα αγγλικά: Δώρα Σαρρή

Βιβλιογραφικές αναφορές

Αριστοτέλης (1980). *Ηθικά Νικομάχεια*, Οξφόρδη: Oxford University Press.

- Caiden, G. E., O. P. Dwivedi & J. Jabbra (2001). *Where Corruption Lives*. Bloomfield, CN: Kumarian Press.
- Devettere, R. J. (1998). *Introduction to Virtue Ethics: Insights of the Ancient Greeks*. Washington, D. C.: Georgetown University Press.
- Jackson, J. (1993). *A Guided Tour of John Stuart Mill's Utilitarianism*. London: Mayfield Publishing Company.
- Kant, Im. (1997). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Cambridge, England: Cambridge Press.
- Kobrak, P. (2002). *Cozy Politics: Political Parties, Campaign Finance, and Compromised Governance*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Kohlberg, L. (1976). 'Moral Stages and Moralization: The Cognitive Developmental Approach', στο Th. Lockona (επιμ.), *Moral Development and Behavior: Theory, Research and Social Issues*, New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Lynch, Th. D. & C. E. Lynch (2004). 'Appleby, Democratic Morality, and a Worldwide Public Administration Code of Ethics', στο P. L. S. Reddy, J. Singh, & R. K. Tiwari (επιμ.) *Democracy, Governance and Globalization: Essays in Honour of Paul H. Appleby*, Indian Institute of Public Administration.
- Lynch, Th. D. & C. E. Lynch (1998). *The Word of the Light*. Seattle: Hara Publishing.
- Mackie, J. L. (1977). *Ethics: Inventing Right and Wrong*. London: Penguin Books.
- MacIntyre, A. (1997). *After Virtue: A Study in Moral Theory*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. 2η έκδοση. New York: Harper and Row.
- Matthews, R. K. (1995). *If Men Were Angels: James Madison and the Heartless Empire of Reason*. University of Kansas Press.
- Newton, L. H. (1989). *Ethics in America*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Payne, P.S.R. (1975). *The Corrupt Society: From Ancient Greece to Present-Day America*. New York: Praeger.
- Roach, G. M. (2003). *Diamond Cutter: The Buddha on Managing Your Business and Your Life*. New York: Doubleday.
- Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. New York: Cambridge University Press.

- Sahakian, W. S. & M. L. Sahakian (1993). *Ideas of the Great Philosophers*. New York: Barnes and Noble.
- Sherman, N. (1997). *Making a Necessity of Virtue*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Webster, M. (1998). *Collegiate Dictionary*, 10η έκδοση, Springfield MA.